

DAPHNE Belysande exempel

Rättvisa för romska kvinnor?

Omkring 25 % av de kvinnliga fångarna i spanska fängelser är romer, trots att de utgör en mycket mindre andel av befolkningen i allmänhet. Föreningen La Kalle i Madrid startade ett projekt för att hitta en förklaring till fenomenet och främja social rättvisa.

Romerna i det spanska samhället lider dagligen av djupt rotad diskriminering och fördomar. Det leder i sin tur till att romerna utestängs från många aspekter av samhället, eftersom de nekas ordentliga arbeten, bostäder och utbildning. Många av dem lever på en fjärdedel av en genomsnittlig spansk inkomst. Kvinnorna är missgynnade på tre sätt: de är kvinnor, romer och fattiga. De förnekas frihet och oberoende på grund av den starka patriarkaliska traditionen inom den egna befolkningsgruppen.

Under 90-talet åttafaldigades antalet kvinnor i de spanska fängelserna. I dag är 10 % av de intagna kvinnor. Spanien har fler kvinnliga intagna än något annat europeiskt land. Andelen romer inom denna grupp är 20 gånger högre än i befolkningen i allmänhet.

Socialt våld

Dessa oroande siffror fick föreningen La Kalle i Madrid att 1998 inleda projektet **Criminalización y reclusión de mujeres gitanas** (Kriminalitet och fängelsestraff bland romska kvinnor). Projektet är en del av ett Daphne-finansierat program för att bekämpa socialt våld mot kvinnor som tillhör etniska minoriteter. Inom "Barañi-projektet" var man först tvungen att samla in de romska kvinnornas åsikter om varför de greps och hamnade i fängelse för att kunna utröna om deras överrepresentation i fängelserna var ett bevis på att deras mänskliga rättigheter hade kränkts. Deltagarna i projektet talade med 290 kvinnor i 12 fängelser och gjorde djupintervjuer med intagna, fångvårdare, poliser, advokater, domare och romska ledare. De kontaktade också romska föreningar samt nationella och internationella experter.

Det visade sig att 60 % av kvinnorna dömts till fängelsestraff för narkotikahandel, vanligtvis i liten skala, och att de övriga för det mesta dömts för stöld eller rån som ofta var kopplade till narkotikamissbruk. 60 % av de intagna var återfallsförbrytare och 87 % hade suttit i häkte

före rättegången. Undersökningen visade också att det i stort sett saknas speciella rehabiliteringsprogram för romska kvinnor.

Det var svårt för forskarna att dra slutsatser på grund av bristen på uppgifter om fångar i allmänhet och om etniska grupper i synnerhet, liksom om mönster i avkunnandet av domar. De fann dock bevis på att polisen var mer benägen att spontant stoppa och undersöka romska kvinnor än kvinnor från andra grupper och romerna löpte också större risk att hamna inför domstol, befinnas skyldiga och dömas till fängelsestraff. Sannolikheten för att de skulle erbjudas alternativ till fängelse eller bli villkorligt frigivna var mindre än för andra kvinnor. Inom projektet diskuterades också värdet av långa straff utan realistiska rehabiliteringsåtgärder och risken för skador på barn och familj (87 % av de undersökta kvinnorna hade barn).

Rekommendationer

Slutsatsen blev att antalet fängelsestraff återspeglade diskrimineringen av romska kvinnor i det spanska samhället. Med stöd av ett omfattande nätverk av experter tog man inom projektet fram utförliga rekommendationer för att motarbeta denna snedvridning. Rekommendationerna omfattade sysselsättning, bostäder, utbildning, narkotika, medier, det straffrättsliga systemet samt kriminalvården. Det föreslogs också att man skulle bilda en romsk övervakningsgrupp (*Observatorio de Participación Gitana*) för att undersöka fall av diskriminering, främja romsk kultur och uppmuntra romerna att delta fullt ut i samhällslivet. Andra förslag var

- att på sikt få bort segregerade bosättningar, hitta nya bostäder åt romska familjer och erbjuda medling och metoder för att öka medvetenheten för att främja grannsämjan,
- att låta romsk kultur och historia ingå i skolans läroplan,
- att stödja romska medier och se till att journalisterna följer den etiska kodex som publicerats av *Unión Romani*,
- att utreda juristernas roll i snedvridningen, ge särskild fortbildning för jurister och hitta fler alternativ till fängelse, t.ex. medling mellan förövare och offer,
- att placera kvinnliga interner närmare hemmet, utbilda dem i deras rättigheter och stödja dem efter frigivandet.

Noggrannare undersökning

Via projektet avslöjades en betydande brist på kunskap och uppgifter om hur romerna lever i Spanien. Slutsatsen blev att vissa frågor, t.ex. förhållandet mellan könen bland romerna

kräver en mycket mer ingående undersökning. Arbetet väckte stort intresse och bevakades flitigt i medierna och den katolska kyrkan i Spanien erbjöd sig att trycka 2 000 exemplar av rapporten.

Efter det att projektet hade avslutats anslog det spanska socialministeriet medel för att fortsätta arbetet med fängslade romer och flera domare sade sig vilja undersöka snedvridningar i tillämpningen av det straffrättsliga systemet. Projektledarna deltar i två uppföljande undersökningar. En av dem handlar om goda arbetsmetoder för att bekämpa diskriminering av romerna och finansieras av Europeiska kommissionen.

Denna undersökning handlade visserligen om romska kvinnor i Spanien, men överrepresentationen av etniska minoritetsgrupper i fängelserna är ett problem i hela Europa. De frågor som partnererna tagit upp och de rekommendationer som de gett ut kan användas i vidare kretsar för att hjälpa romer i EU och de central- och östeuropeiska länderna, där diskrimineringen är ett stort problem. Lärdomarna från projektet kan även tillämpas på andra marginaliserade etniska grupper som är i konflikt med rättsväsendet.

Projekt: Criminalización y reclusión de mujeres gitanas (Kriminalitet och fängelsestraff bland romska kvinnor)

Ref: 98/119/WC

Kontaktpersoner: Maria Naredo/ Daniel Wagman

Barañi group, Asociación Cultural La Kalle,

Javier de Miguel 92,

E-Madrid 28018

Spanien

Tfn (34-9) 527 78 94/34 91 531 8904

Fax (34-91) 380 22 90

e-post: dwagman@gea21.com

Webbplats: www.personales.jet.es/gea21